EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 12.12.2024
COM(2024) 566 final

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

innovaatiorahaston täytäntöönpanosta vuonna 2023

SISÄLTÖ

1 INNOVAATIORAHASTO 2

1.1 Innovaatiorahaston vaikutus EU:n politiikkatavoitteisiin 3

2 INNOVAATIORAHASTON TÄRKEIMMÄT SAAVUTUKSET VUONNA 2023 5

3 TÄRKEIMMÄT TÄYTÄNTÖÖNPANOTOIMET VUONNA 2023 5

3.1 Avustusten myöntäminen laajamittaisia hankkeita koskevassa kolmannessa ehdotuspyynnössä (LSC 2022) 5

3.2 Pienimuotoisia hankkeita koskevan kolmannen ehdotuspyynnön (SSC 2022) käynnistäminen ja ehdotusten alustava valinta 8

3.3 Innovaatiorahaston vuoden 2023 ehdotuspyynnön (IF23) käynnistäminen 10

3.4 Muuta kuin biologista alkuperää olevaa uusiutuvaa vetypolttoainetta koskevan pilottihuutokaupan (IF23-huutokauppa) käynnistäminen 11

3.5 Kahden ensimmäisen EU–Catalyst-kumppanuudesta rahoitettavan hankkeen valinta 12

3.6 Hankekehitystuki 13

3.7 Tietämyksen jakamiseen ja viestintään liittyvät toimet 13

3.8 Synergia muiden rahoitusvälineiden kanssa 14

4 INNOVAATIORAHASTON KUMULATIIVISET SAAVUTUKSET VUODEN 2023 LOPPUUN MENNESSÄ 15

4.1 Yhteenveto säännöllisten ehdotuspyyntöjen tuloksista 15

4.2 Hankkeiden valmiusaste, toteutustilanne ja haasteet 16

4.3 Maantieteellinen jakautuminen 17

4.4 Tuetut alat 19

4.5 Vältetyt kasvihuonekaasupäästöt 21

5 PÄÄTELMÄT 22

1 INNOVAATIORAHASTO

Innovaatiorahasto on yksi maailman suurimmista rahoitusohjelmista innovatiivisten hiilettömien ja vähähiilisten teknologioiden kaupallista demonstrointia varten. Sen tavoitteena on tuoda markkinoille uusia ratkaisuja, joilla vähennetään hiilidioksidipäästöjä EU:n päästökauppajärjestelmän (EU ETS) kattamilla aloilla, mikä tukee Euroopan siirtymistä kohti ilmastoneutraaliutta. Rahaston toiminta rahoitetaan päästökauppajärjestelmän päästöoikeuksien huutokaupasta saaduilla tuloilla, ja siitä myönnetään rahoitusta hankkeille pääasiassa avustuksina viidellä keskeisellä alalla (ks. kaavio 1). Innovaatiorahaston varoja myönnetään tällä hetkellä pääasiassa kilpailuun perustuvien avointen ehdotuspyyntöjen tai tarjouskilpailumenettelyjen (huutokauppojen) kautta. Rahasto tukee hankkeita myös tarjoamalla neuvontapalveluja (hankekehitystuki) sekä osallistumalla muiden EU:n välineiden (esim. InvestEU) kanssa toteutettaviin rahoitusta yhdistäviin toimiin.

Kaavio 1: Innovaatiorahaston keskeiset osatekijät

Kokonaisvastuu innovaatiorahaston politiikan kehittämisestä ja täytäntöönpanosta on Euroopan komission **ilmastotoimien pääosastolla (CLIMA)**. Komissio vastaa myös myönnetyn rahoitustuen määriä koskevien päätösten tekemisestä. Ehdotuspyyntöjen käynnistämisen, ehdotusten arvioinnin sekä avustussopimusten hallinnoinnin se on antanut **Euroopan ilmasto-, infrastruktuuri- ja ympäristöasioiden toimeenpanoviraston (CINEA)** tehtäväksi.

EU:n päästökauppadirektiivin[1] 10 a artiklan 8 kohdan mukaisesti komissio raportoi vuosittain ilmastonmuutoskomitealle innovaatiorahaston täytäntöönpanosta. Tässä kertomuksessa esitetään analyysi rahoitusta saaneiden hankkeiden jakautumisesta aloittain ja jäsenvaltioittain

[1] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/87/EY, annettu 13 päivänä lokakuuta 2003, kasvihuonekaasujen päästöoikeuksien kaupan järjestelmän toteuttamisesta yhteisössä ja neuvoston direktiivin 96/61/EY muuttamisesta (EUVL L 275, 25.10.2003, s. 32).

sekä siitä, miten näillä hankkeilla edistetään EU:n tavoitetta saavuttaa ilmastoneutraalius vuoteen 2050 mennessä.

Kertomuksessa käsitellään innovaatiorahaston täytäntöönpanoa **31. joulukuuta 2023 saakka**.

1.1 Innovaatiorahaston vaikutus EU:n politiikkatavoitteisiin

Innovaatiorahaston päätavoitteena on edelleen tukea hiilestä irtautumista EU:n päästökauppajärjestelmän kattamilla aloilla ja edistää eurooppalaisessa ilmastolaissa[2] määriteltyjä EU:n kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistavoitteita. Samalla tuetaan kiireellisiä poliittisia painopisteitä ja edistetään talouden siirtymää kehittämällä uusia ”puhtaan teollisuuden” liiketoimintamalleja.

- Innovaatiorahastosta vuoden 2023 loppuun mennessä rahoitusta saaneiden 104 hankkeen odotetaan auttavan välttämään 442 miljoonan hiilidioksidiekvivalenttitonnin (t CO_2-ekv.) päästöt hankkeiden kymmenen ensimmäisen toimintavuoden aikana. Tämä edistää eurooppalaisessa ilmastolaissa asetettujen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistavoitteiden toteutumista ja ilmastoneutraaliuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä. Esimerkiksi NorthSTOR+-hankkeen odotetaan vähentävän päästöjä 34,5 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia kymmenen ensimmäisen toimintavuotensa aikana. Hankkeessa kehitetään alun perin sähköajoneuvoteollisuudelle tarkoitetun teknologian pohjalta innovatiivista kiinteää litiumakkupohjaista energiavarastojärjestelmää.

- Innovaatiorahastosta myönnettiin 715 miljoonaa euroa rahoitusta 16:lle vetyalan hankkeelle. Rahoitettujen hankkeiden odotetaan tuottavan 6,54 miljoonaa tonnia vetyä elinkaarensa aikana ja siten edistävän EU:n tavoitetta lisätä uusiutuvan vedyn tuotantoa, kuten REPowerEU-suunnitelmassa[3], uusiutuvan energian direktiivissä ja Euroopan vetystrategiassa esitetään. Esimerkiksi Rotterdamin satamassa toteutettavan Holland Hydrogen -hankkeen odotetaan tuottavan 1,3 miljoonaa tonnia uusiutuvaa vetyä 400 MW:n elektrolyysilaitteistolla, joka on kymmenen kertaa suurempi kuin yksikään Euroopassa tällä hetkellä käytössä oleva elektrolyysilaitteisto.

- Innovaatiorahastosta myönnettiin 177 miljoonaa euroa avustuksina neljälle biopolttoaine- ja biojalostamohankkeelle, mikä edistää ReFuelEU-asetuksessa ja biometaania koskevassa toimintasuunnitelmassa asetettujen vaihtoehtoisten polttoaineiden kehittämistä koskevien tavoitteiden saavuttamista ja tukee FuelEU

[2] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/1119, annettu 30 päivänä kesäkuuta 2021, puitteiden vahvistamisesta ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi sekä asetusten (EY) N:o 401/2009 ja (EU) 2018/1999 muuttamisesta (eurooppalainen ilmastolaki) (EUVL L 243, 9.7.2021).

[3] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/435, annettu 27 päivänä helmikuuta 2023, asetuksen (EU) 2021/241 muuttamisesta elpymis- ja palautumissuunnitelmien REPowerEU-lukujen osalta sekä asetusten (EU) 1303/2013, (EU) 2021/1060 ja (EU) 2021/1755 ja direktiivin 2003/87/EY muuttamisesta (EUVL L 63, 28.2.2023, s. 1).

Maritime -asetuksen[4] täytäntöönpanoa. Esimerkiksi FirstBio2Shipping-hankkeen odotetaan tuottavan ja toimittavan merenkulkualalle vuosittain 6 miljoonaa normaalikuutiometriä biopolttoainetta, 2 400 tonnia biometaania ja 5 000 tonnia biohiilidioksidia.

- Innovaatiorahastosta myönnettiin yhteensä 360 miljoonaa euroa 11 hankkeelle, jotka liittyvät suoraan aurinko-, tuuli- ja maalämpöenergiaan. Tämä tuki edistää suoraan uusiutuvan energian direktiivin ja REPowerEU-suunnitelman tavoitteita, jotka koskevat uusiutuvan energian tuotannon lisäämistä ja EU:n merienergiastrategian[5] kehittämistä. Muun muassa viidelle tuulivoimahankkeelle myönnettiin 135 miljoonaa euroa, mikä tukee suoraan EU:n tuulivoimapaketin kohteena olevan teknologian käyttöönottoa. Esimerkiksi Tanskassa toteutettavassa HIPPOW-hankkeessa kehitetään uutta merituuliturbiinimallia. Turbiinin prototyyppi on jo kyennyt tuottamaan energiaa 7 000 kotitaloudelle vuosittain, ja tuotannon määrää on mahdollista kasvattaa vähintään 700-kertaiseksi vuoteen 2030 mennessä.

- Innovaatiorahastosta myönnettiin 91 miljoonaa euroa avustuksina kuudelle päivänsisäiseen sähkön varastointiin liittyvälle hankkeelle ja 190 miljoonaa euroa hankkeille, joissa keskitytään energian varastointiin käytettävien komponenttien valmistukseen. Tämä edistää akkuasetuksen[6] tavoitetta tukea EU:n sisäistä akkujen kiertotaloutta. Yksi esimerkki näistä hankkeista on Norjassa toimiva litiumioniakkutehdas Giga Arctic, jonka tuotantokapasiteetti on 29 gigawattituntia vuodessa.

- Innovaatiorahasto myönsi 709 miljoonaa euroa rahoitusta 11 hankkeelle, jotka liittyvät uusiutuvan energian tuottamiseen tai energian varastointiin käytettävien komponenttien valmistamiseen. Lisäksi se myönsi 1,08 miljardia euroa kuudelle hiilidioksidin talteenotto- ja varastointiteknologioita koskevalle hankkeelle ja 3,45 miljardia euroa 59 hankkeelle, joissa keskitytään energiavaltaisiin teollisuudenaloihin. Näin innovaatiorahasto edistää jo nyt nettonollateollisuussäädöksen[7] ja teollista hiilenhallintaa koskevan strategian[8] yleisiä tavoitteita. Yksi esimerkki tästä on HyNCREASE-hanke, jossa suunnitellaan, rakennetaan ja demonstroidaan

[4] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/1805, annettu 13 päivänä syyskuuta 2023, uusiutuvien ja vähähiilisten polttoaineiden käytöstä meriliikenteessä sekä direktiivin 2009/16/EY muuttamisesta (EUVL L 234, 22.9.2023, s. 48).

[5] Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, *EU:n strategia avomerellä tuotettavan uusiutuvan energian potentiaalin valjastamiseksi ilmastoneutraalin tulevaisuuden tarpeisiin* (COM(2020) 741 final).

[6] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/1542, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2023, akuista ja paristoista ja jäteakuista ja -paristoista, direktiivin 2008/98/EY ja asetuksen (EU) 2019/1020 muuttamisesta sekä direktiivin 2006/66/EY kumoamisesta (EUVL L 191, 28.7.2023, s. 1).

[7] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1735, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, Euroopan nettonollateknologiatuotteiden valmistusekosysteemiä vahvistavasta toimenpidekehyksestä ja asetuksen (EU) 2018/1724 muuttamisesta (EUVL L, 2024/1735, 28.6.2024).

[8] Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, *Kohti kunnianhimoista teollista hiilenhallintaa EU:ssa* (COM(2024) 62 final).

elektrolyysilaitteistojen ja polttokennojen tuotantolinjoja, jotka perustuvat innovatiivisiin pinnoitustekniikoihin ja automatisoituihin prosesseihin. TopSOEC-hankkeessa puolestaan rakennetaan kiinteäoksidielektrolyysiin (SOE) perustuvien 500 megawatin polttokennostomoduulien valmistuslaitos, ja Elan-hankkeessa valmistetaan anodigrafiittimateriaaleja 846 000 sähköajoneuvon tarpeisiin. Lisäksi Islannissa toteutettavassa Silverstone-hankkeessa hyödynnetään hiilidioksidin talteenottoa ja mineralisointiin perustuvaa hiilidioksidin pysyvää varastointia kaupallisessa mittakaavassa.

2 INNOVAATIORAHASTON TÄRKEIMMÄT SAAVUTUKSET VUONNA 2023

1. Avustusten myöntäminen laajamittaisia hankkeita koskevassa kolmannessa ehdotuspyynnössä (LSC 2022).
2. Pienimuotoisia hankkeita koskevan kolmannen ehdotuspyynnön (SSC 2022) käynnistäminen ja ehdotusten alustava valinta.
3. Innovaatiorahaston vuoden 2023 ehdotuspyynnön (IF23) käynnistäminen.
4. Muuta kuin biologista alkuperää olevaa uusiutuvaa vetypolttoainetta koskevan pilottihuutokaupan (IF23-huutokauppa) käynnistäminen.
5. Ensimmäisten EU–Catalyst-kumppanuudesta rahoitettavien hankkeiden valinta.
6. Ylimääräisen hankekehitystuen antaminen hankkeille.
7. Ajantasaistettu oikeudellinen kehys[9], jolla varmistetaan, että innovaatiorahasto i) on kaikilta osin yhdenmukainen päästökauppadirektiivin viimeisimpien muutosten kanssa ja ii) hyödyntää täytäntöönpanon ensimmäisinä vuosina saatuja kokemuksia.
8. Viestintä- ja osallistamistoimien toteuttaminen kuhunkin ehdotuspyyntöön liittyvillä aloilla.

3 TÄRKEIMMÄT TÄYTÄNTÖÖNPANOTOIMET VUONNA 2023

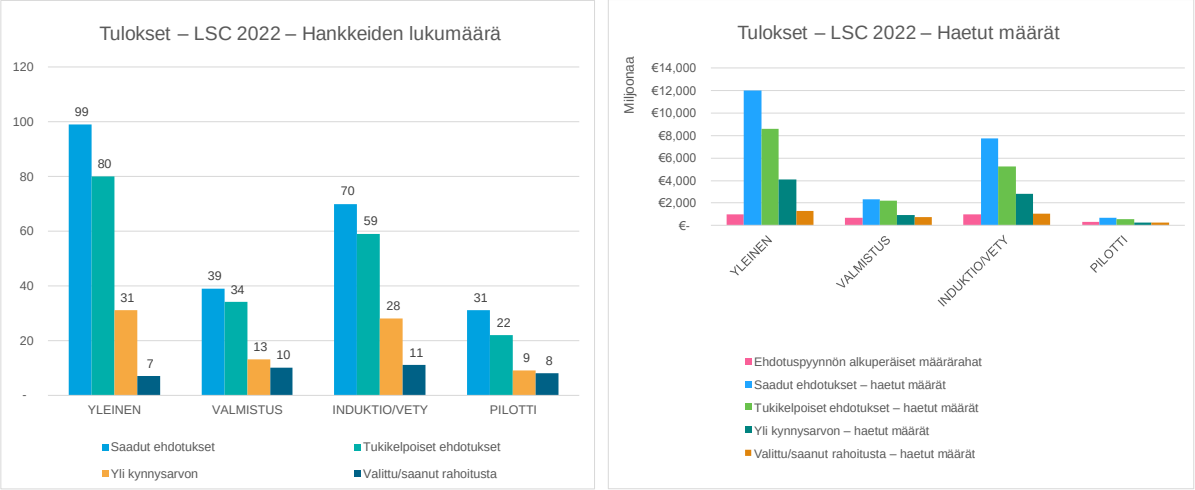
3.1 Avustusten myöntäminen laajamittaisia hankkeita koskevassa kolmannessa ehdotuspyynnössä (LSC 2022)

[9] Komission delegoitu asetus (EU) 2019/856, sellaisena kuin se on tarkistettuna 21. marraskuuta 2023.

Komissio käynnisti 3. marraskuuta 2022 innovaatiorahaston kolmannen laajamittaisia hankkeita koskevan ehdotuspyynnön, jonka budjetti oli kolme miljardia euroa. Ehdotuspyyntö kohdistettiin hankkeille, joiden pääomamenot (CAPEX) ovat yli 7,5 miljoonaa euroa hanketta kohti. Ensimmäistä kertaa ehdotuspyyntö jaettiin neljään aihealueeseen, jotka olivat: i) yleinen kategoria (budjetti miljardi euroa), ii) vedyn ja uusiutuvan energian tuotantoon ja energian varastointiin tarkoitettujen puhtaan teknologian komponenttien valmistus (700 miljoonaa euroa), iii) teollisuuden innovatiivinen sähköistäminen ja innovatiivinen vedyn tuotanto ja käyttö (miljardi euroa) ja iv) pilottihankkeiden rakentaminen ja toteuttaminen (300 miljoonaa euroa). Ehdotuspyynnön tulokset julkistettiin 13. heinäkuuta 2023.

Ehdotuspyyntöön saatiin 239 ehdotusta, joissa haettiin avustuksia yhteensä 22,8 miljardia euroa, mikä on kuusi kertaa enemmän kuin käytettävissä olevat määrärahat. Arvioinnin jälkeen avustussopimusten valmisteluprosessiin valittiin 41 ehdotusta, ja vuoden 2023 loppuun mennessä 36 hankkeen kanssa oli tehty avustussopimus. Myönnetyn rahoitustuen kokonaismäärä oli 3,3 miljardia euroa[10]. Rahoitettujen hankkeiden odotetaan yhdessä auttavan välttämään noin 223 miljoonan hiilidioksidiekvivalenttitonnin päästöt hankkeiden kymmenen ensimmäisen toimintavuoden aikana. Ensimmäiset hankkeet on määrä käynnistää vuonna 2024, ja tavoitteena on, että vuoteen 2027 mennessä yli puolet hankkeista (64 prosenttia) on otettu käyttöön.

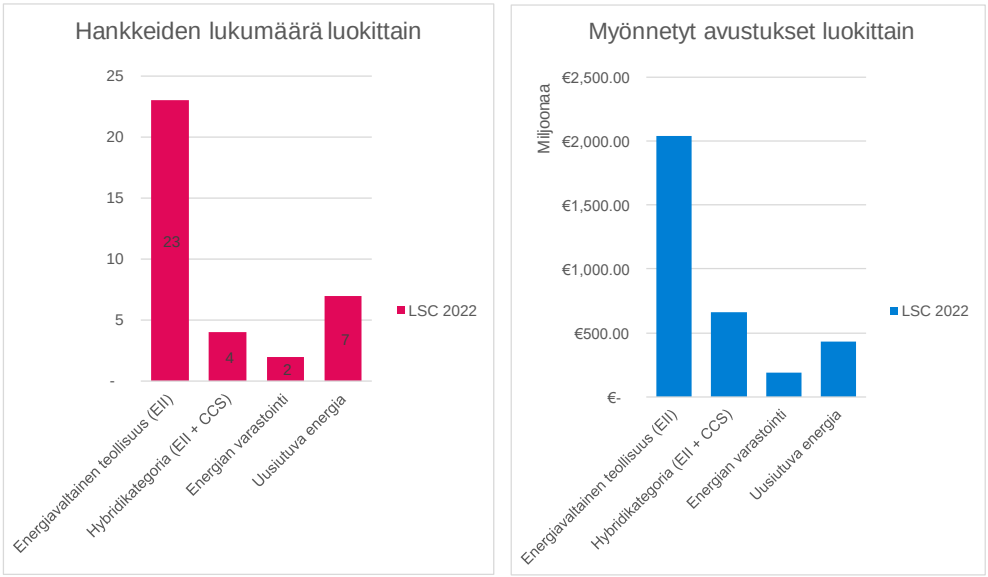
Kaavio 2: LSC 2022 -arvioinnin tulokset

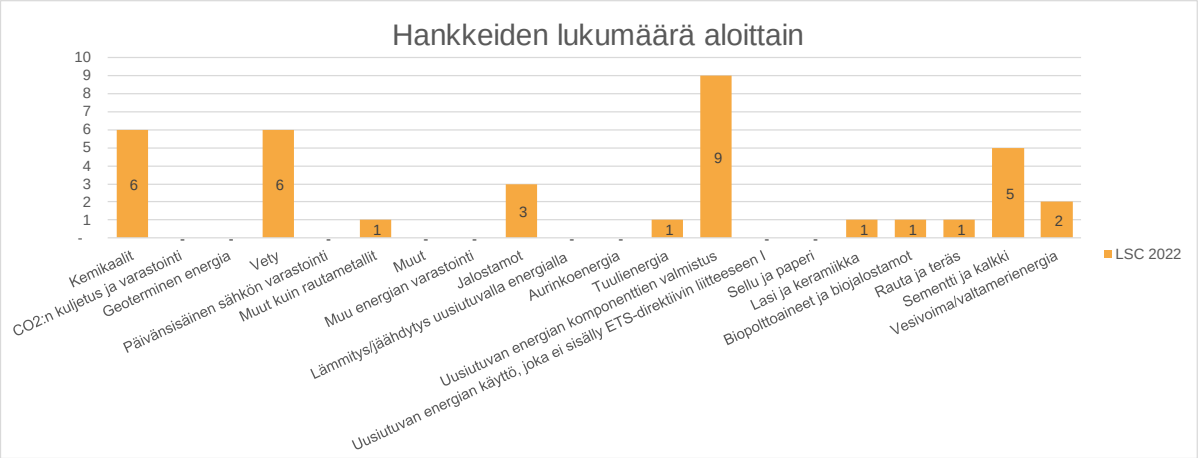
Suurin osa avustuksia saaneista hankkeista koskee energiavaltaisia teollisuudenaloja (23 hanketta, joiden osuus käytettävissä olevista määrärahoista on 66 prosenttia). Näissä hankkeissa pääasiassa keskitytään uusiutuvan energian tuotannossa käytettäviin komponentteihin, kemikaaleihin ja vetyyn.

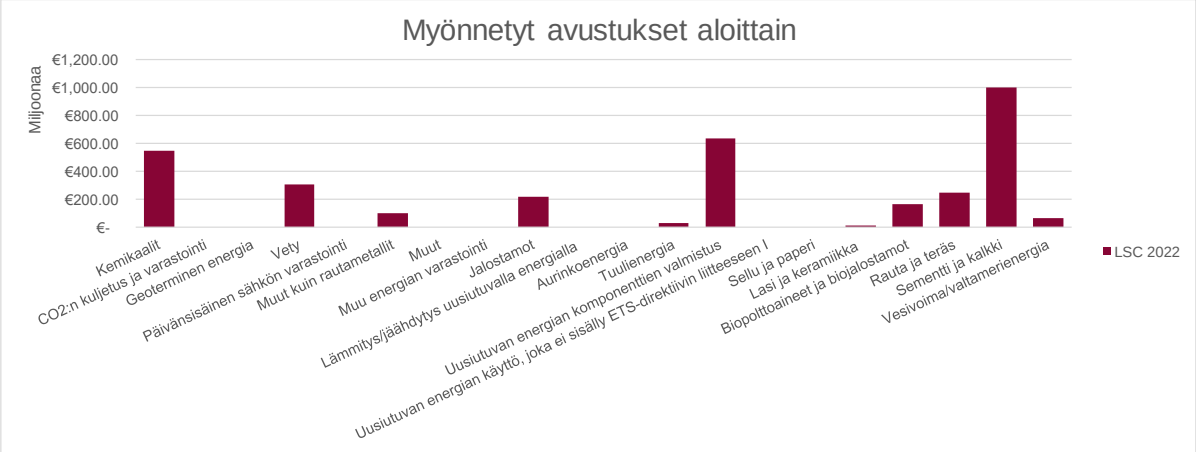
[10] Rahoituksen myöntämisessä sovellettiin joustosääntöä, jonka mukaan käytettävissä olevia määrärahoja voidaan lisätä enintään 20 prosenttia.

Kaavio 3: Avustusta saaneet hankkeet luokittain, LSC 2022

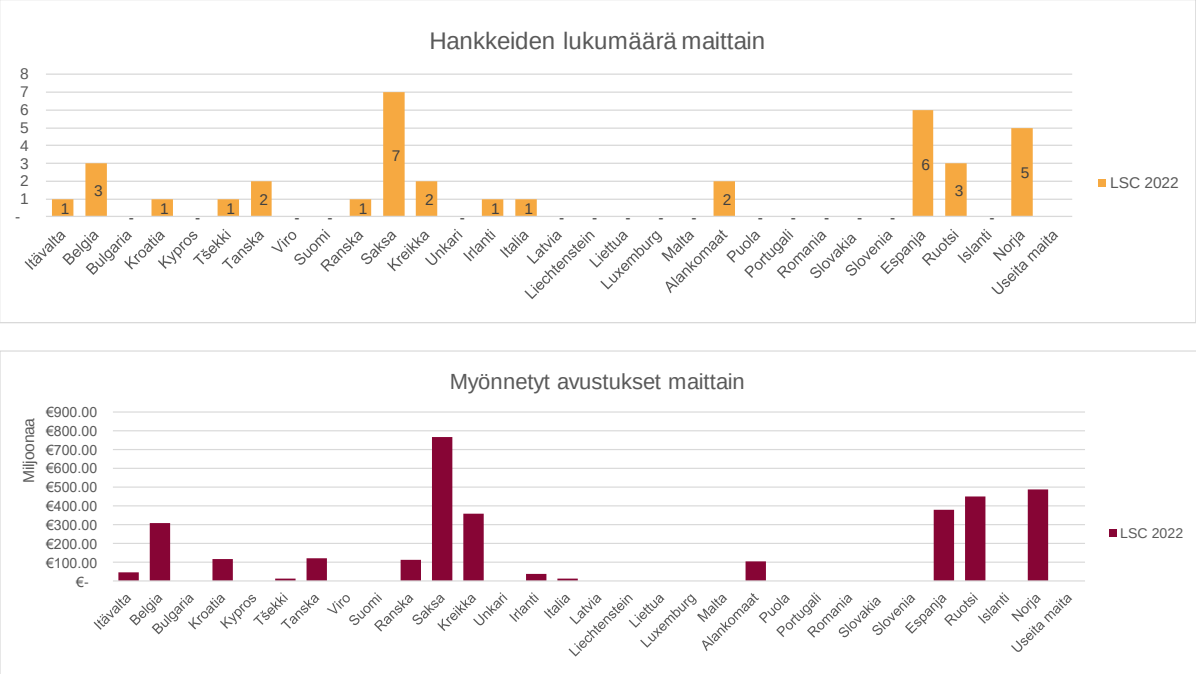
Kaavio 4: Avustusta saaneet hankkeet aloittain, LSC 2022

Avustusta saaneet hankkeet sijaitsevat 14:ssä Euroopan maassa, muun muassa Saksassa (7 hanketta), Espanjassa (6) ja Norjassa (5).

Kaavio 5: Avustusta saaneiden hankkeiden maantieteellinen jakautuminen, LSC 2022

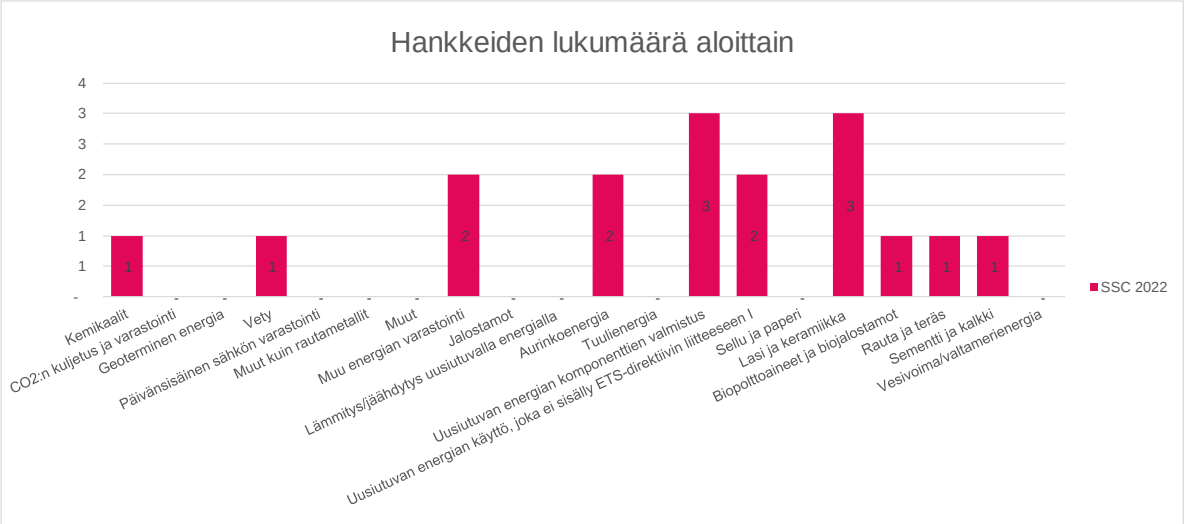

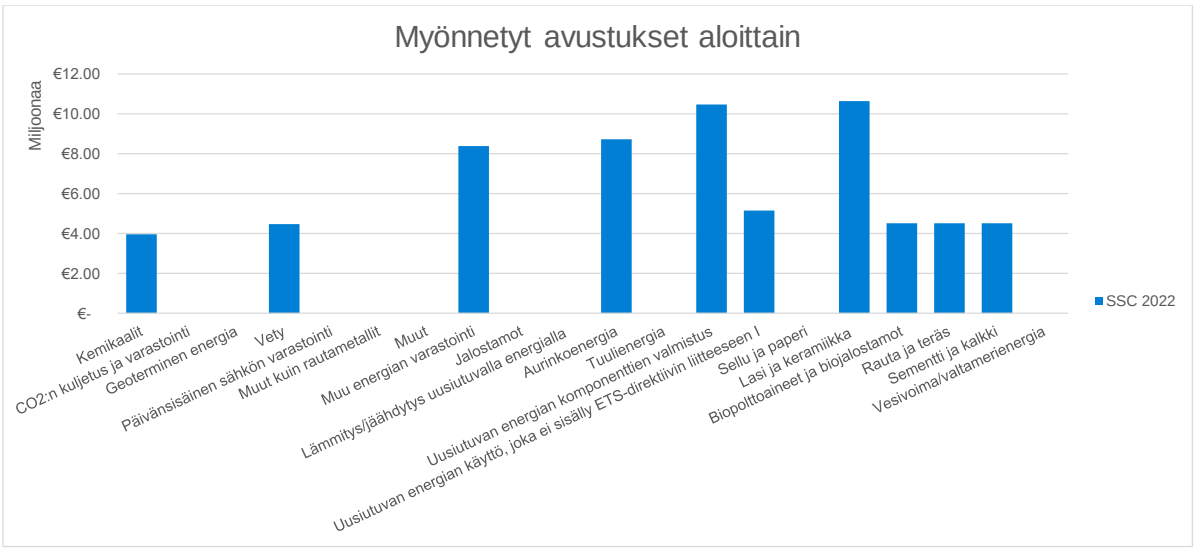
3.2 Pienimuotoisia hankkeita koskevan kolmannen ehdotuspyynnön (SSC 2022) käynnistäminen ja ehdotusten alustava valinta

Komissio käynnisti 30. maaliskuuta 2023 kolmannen pienimuotoisia hankkeita koskevan ehdotuspyynnön, jonka budjetti oli 100 miljoonaa euroa. Se kohdistettiin hankkeille, joiden pääomamenot ovat arviolta 2,5–7,5 miljoonaa euroa hanketta kohti.

Ehdotuspyyntöön saatiin 72 ehdotusta, joissa haettiin avustuksia yhteensä 289 miljoonaa euroa, mikä on lähes kolme kertaa enemmän kuin käytettävissä olevat määrärahat. Ehdotuspyynnön tulokset julkistettiin 19. joulukuuta 2023. Arvioinnin jälkeen avustussopimusten valmisteluprosessiin valittiin 17 ehdotusta, joiden arvo oli yhteensä 65,4 miljoonaa euroa. Valittujen hankkeiden odotetaan auttavan välttämään yli 1,8 miljoonan hiilidioksidiekvivalenttitonnin päästöt hankkeiden kymmenen ensimmäisen toimintavuoden aikana. Eniten rahoitusta myönnettiin hankkeille, joissa keskitytään uusiutuvaan energiaan (8 hanketta) ja energiavaltaiseen teollisuuteen (7). Myös ”lasiin, keramiikkaan ja rakennusmateriaaleihin” ja ”uusiutuvan energian tuotannossa käytettäviin komponentteihin” liittyvät hankkeet olivat hyvin edustettuina (3 hanketta kussakin kategoriassa). Tämä painotus vastaa laajamittaisten hankkeiden painotusta, ja siinä otetaan huomioon eri alojen erilaiset tarpeet hankkeiden koon suhteen.

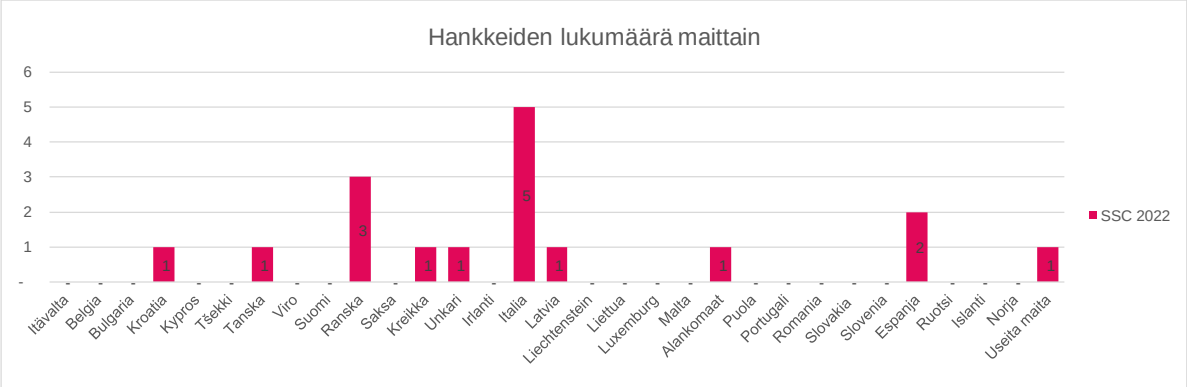
Kaavio 6: Valitut hankkeet aloittain, SSC 2022

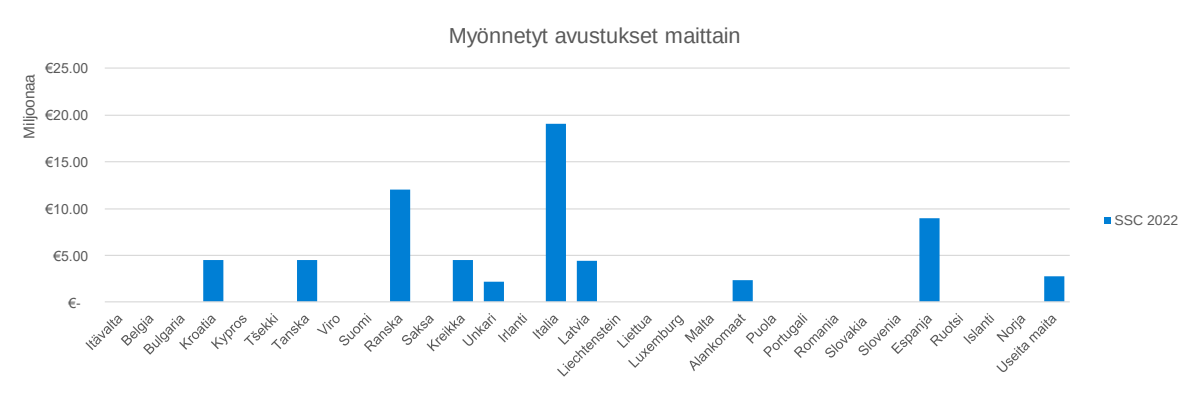

Tässä ehdotuspyynnössä innovaatiorahaston tukea hakeneet hankkeet sijaitsivat 23 tukikelpoisessa maassa, mikä osoittaa, että puhdasta teknologiaa ja EU:n vihreää teollisuutta edistävälle rahoitustuelle on kysyntää maantieteellisesti laajalla alueella. Arvioinnin jälkeen tukea myönnettiin kymmenessä eri maassa toteutettaville hankkeille. Useimmat näistä hankkeista sijaitsivat Italiassa (5 hanketta).

Kaavio 7: Valitut hankkeet maittain, SSC 2022

Koska rahoituksen myöntäminen tapahtui vasta vuoden 2024 toisella neljänneksellä, tämän ehdotuspyynnön tulokset esitetään innovaatiorahaston vuoden 2024 vuosikertomuksessa.

3.3 Innovaatiorahaston vuoden 2023 ehdotuspyynnön (IF23) käynnistäminen

Ehdotuspyyntö käynnistettiin 23. marraskuuta 2023, ja sen budjetti on 4 miljardia euroa. Rahoituksen tavoitteena on tukea innovatiivisten hiilestä irtautumiseen tähtäävien teknologioiden käyttöönottoa.

Tässä ehdotuspyynnössä yhdistettiin ensimmäistä kertaa eri hankekokoja ja eri aihealueita seuraavasti:

- ”Yleinen hiilestä irtautuminen” (laajamittaiset hankkeet) – 1,7 miljardia euroa hankkeisiin, joiden pääomamenot ovat yli 100 miljoonaa euroa
- ”Yleinen hiilestä irtautuminen” (keskikokoiset hankkeet) – 500 miljoonaa euroa hankkeisiin, joiden pääomamenot ovat 20–100 miljoonaa euroa
- ”Yleinen hiilestä irtautuminen” (pienimuotoiset hankkeet) – 200 miljoonaa euroa hankkeisiin, joiden pääomamenot ovat 2,5–20 miljoonaa euroa

- ”Puhtaan teknologian valmistus” – 1,4 miljardia euroa hankkeisiin, joiden pääomamenot ovat yli 2,5 miljoonaa euroa ja jotka suunnataan komponenttien valmistukseen uusiutuvaa energiaa, energian varastointia, lämpöpumppuja ja vedyn tuotantoa varten

- ”Pilottihanke” – 200 miljoonaa euroa hankkeisiin, joiden pääomamenot ovat yli 2,5 miljoonaa euroa ja jotka koskevat pitkälle menevää hiilestä irtautumista. Pilottihankkeiden arvioinnissa painotettiin käytännön toimintaympäristössä osoitettua korkeampaa innovaatiotasoa, mutta hankkeiden ei vielä odotettu kykenevän laajamittaiseen kaupalliseen tuotantoon.

Hankkeiden valintaperusteet olivat seuraavat: mahdollisuudet vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, innovatiivisuusaste, valmiusaste, toistettavuus ja kustannustehokkuus. EU:n päästökauppadirektiivin[11] hiljattain toteutetun tarkistuksen seurauksena tämä ehdotuspyyntö avattiin myös meri-, tieliikenne- ja rakennusaloille. Toinen uusi piirre oli lisäpisteiden käyttöönotto tietyn tyyppisille ehdot täyttäville hankkeille.

Ehdotuspyyntö päättyi 8. huhtikuuta 2024, ja sen tulokset on määrä julkaista vuoden 2024 loppuun mennessä. Siksi ehdotuspyynnön tulokset esitetään vasta innovaatiorahaston vuoden 2024 vuosikertomuksessa. Tähän ehdotuspyyntöön saaduille arvioinnin kynnysarvot ylittäville hankkeille myönnetään ensimmäistä kertaa STEP-kehysvälineen suvereniteettimerkki[12].

3.4 Muuta kuin biologista alkuperää olevaa uusiutuvaa vetypolttoainetta koskevan pilottihuutokaupan[13] (IF23-huutokauppa) käynnistäminen

Komissio käynnisti 23. marraskuuta 2023 kaikkien aikojen ensimmäisen muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien vetypolttoaineiden (RFNBO-vety) tuotantoa koskevan huutokaupan innovaatiorahaston puitteissa ja osana Euroopan vetypankki[14] -rahoitusvälinettä. Tämän uusiutuvaa vetyä koskevan huutokaupan päätavoitteina oli: i) kaventaa eroa tuotantohinnan ja sen hinnan välillä, jonka ostajat ovat valmiita maksamaan, ii) tukea hinnanmuodostusmekanismin ja markkinoiden muotoutumista, iii) auttaa vähentämään

[11] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2023/959, annettu 10 päivänä toukokuuta 2023, kasvihuonekaasujen päästöoikeuksien kaupan järjestelmän toteuttamisesta unionissa annetun direktiivin 2003/87/EY ja markkinavakausvarannon perustamisesta unionin kasvihuonekaasupäästöjen kauppajärjestelmään ja sen toiminnasta annetun päätöksen (EU) 2015/1814 muuttamisesta (EUVL L 130, 16.5.2023, s. 134).

[12] EU:n uusi laatumerkki, joka myönnetään Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälineen (STEP) tavoitteita edistäville laadukkaille hankkeille. Suvereniteettimerkin tavoitteena on helpottaa näiden hankkeiden mahdollisuuksia saada julkista ja yksityistä tukea.

[13] Tämä ensimmäinen huutokauppa toteutettiin pilottihankkeena, josta saadut kokemukset on määrä ottaa huomioon myöhemmissä huutokaupoissa.

[14] Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Euroopan vetypankista (COM(2023) 156 final.

hankkeiden riskejä ja houkuttelemaan yksityisiä investointeja sekä iv) vähentää hakijoiden hallinnollista taakkaa säännöllisiin ehdotuspyyntöihin verrattuna.

Pilottihuutokaupan budjetti oli 800 miljoonaa euroa, ja sen tarkoituksena oli tukea RFNBO-vedyn tuottajia Euroopan talousalueella (ETA). Tuki myönnettiin kiinteänä preemiona enintään kymmenen vuoden ajaksi. Hankkeet saavat tukea ainoastaan sertifioidun ja todennetun uusiutuvan vedyn tuotannon perusteella. Huutokauppa päättyi 8. helmikuuta 2024, ja siihen saatiin 132 tarjousta 17:stä eri jäsenvaltiosta.

Huutokaupassa otettiin ensimmäistä kertaa käyttöön ”huutokaupat palveluna” -mekanismi, jonka avulla jäsenvaltiot voivat rahoittaa alueellaan hankkeita, jotka täyttivät kriteerit mutta joita ei budjettirajoitusten vuoksi valittu innovaatiorahaston tuensaajiksi. Jäsenvaltioista mekanismia käytti ensimmäisenä Saksa, joka myönsi 350 miljoonaa euroa lisätukea saksalaisille hankkeille.

Tämän ehdotuspyynnön tulokset esitetään innovaatiorahaston vuoden 2024 vuosikertomuksessa.

3.5 Kahden ensimmäisen EU–Catalyst-kumppanuudesta rahoitettavan hankkeen valinta

Ehdotuspyyntöjen ja uusiutuvaa vetyä koskevan huutokaupan lisäksi innovaatiorahastosta tuettiin (Horisontti Eurooppa -puiteohjelman 200 miljoonan euron lisäksi) EU–Catalyst-kumppanuutta 220 miljoonalla eurolla InvestEU-takuun vihreää preemiota koskevan lisärahoituksen kautta.

Komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen, Euroopan investointipankin pääjohtaja Werner Hoyer ja Breakthrough Energy Catalystin perustaja Bill Gates käynnistivät kumppanuuden vuonna 2021 Glasgow’ssa pidetyssä COP26-kokouksessa. Sen tavoitteena on kehittää Eurooppaan laajamittaisia vihreän teknologian hankkeita ja lisätä investointeja kriittisiin ilmastoteknologioihin. Kumppanuus toteutetaan Breakthrough Energy Catalyst -kumppanuuden puitteissa – josta myönnetään pääomaa ja avustuksia valikoiduille hankkeille – sekä Euroopan investointipankin (EIP) kautta, joka tarjoaa hankkeille oman pääoman luonteista / riskipääomarahoitusta (jolle myönnetään InvestEU-takuu vihreää preemiota koskevasta lisärahoituksesta). Rahoitusta täydennetään Horisontti Eurooppa -puiteohjelmasta myönnettävillä avustuksilla. Tämä on innovaatiorahaston ensimmäinen kokemus rahoituksen myöntämisestä synergiassa muiden EU:n välineiden kanssa.

Joulukuussa 2023 pidetyssä COP28-kokouksessa kumppanuus ilmoitti rahoitustuen myöntämisestä kahdelle ensimmäiselle hankkeelle:

- Ottana-hanke (Energy Dome): Energy Dome on kehittänyt Sardiniassa osana pitkäaikaista energian varastointia koskevaa teknologiahankettaan niin kutsuttua CO_2-akkua, jonka toiminta perustuu nesteytettyyn hiilidioksidiin. Euroopan

investointipankki myönsi hankkeelle 25 miljoonan euron riskipääomalainan, jolle myönnettiin innovaatiorahaston InvestEU-takuu.

- FlagshipOne-hanke (Ørsted)[15]: Ørsted on Ruotsissa toimiva tanskalaisomisteinen energiayhtiö. Sen toteuttamassa hankkeessa oli tarkoitus käyttää talteen otettua biogeenistä hiilidioksidia ja uusiutuvaa vetyä tavoitteena tuottaa vuosittain noin 55 000 tonnia e-metanolia merenkulkualalle. Tämä olisi tehnyt siitä Euroopan suurimman integroidun e-metanolin tuotantolaitoksen.

Tämän kertomuksen julkaisuhetkellä kumppanuuden puitteissa oli valittu tuettavaksi kolmaskin hanke, Rondo, jossa kehitetään teknologiaa lämmön tuottamiseksi sähköstä, ja arvioitavana oli myös muita hankkeita.

3.6 Hankekehitystuki

Innovaatiorahaston hankekehitystukiohjelmasta annetaan hankkeille räätälöityä tukea neuvontapalvelujen muodossa. Tuki on tarkoitettu lupaaville hankkeille, joita ei ole voitu valita ehdotuspyynnöissä niiden alhaisemman valmiusasteen takia. Hankekehitystuella pyritään auttamaan valitsematta jääneitä hankkeita kehittämään hanke-ehdotuksiaan, jotta niillä olisi parempi mahdollisuus tulla valituksi innovaatiorahaston myöhemmissä ehdotuspyynnöissä tai saada muuta rahoitusta. Hankekehitystuen täytäntöönpanosta vastaa Euroopan investointipankki.

Komissio antoi vuonna 2023 hankekehitystukea 26 hankkeelle. Tämä määrä käsittää sekä hankkeet, jotka olivat vuoden lopussa valmiita tekemään hankekehitystukisopimuksen, että hankkeet, joiden sopimuksen toteutus oli jo aloitettu. Ohjelman alusta tarkasteltuna kaikkiaan 39 hanketta on tehnyt tukisopimuksen ja 32 tukitoimeksiantoa on saatu päätökseen.

Hankekehitystuen myönteinen vaikutus kävi ilmi vuonna 2023, kun laajamittaisia hankkeita koskeneessa LSC 2020 -ehdotuspyynnössä hylätty hanke valittiin tuensaajaksi LSC 2022 -ehdotuspyynnössä, jossa valittiin lisäksi kolme muuta LSC 2020:een osallistunutta hanketta. Vastaavasti pienimuotoisia hankkeita koskeneessa SSC 2021 -ehdotuspyynnössä hylätty hanke tuli valituksi, kun se jätti uuden hakemuksen SSC 2022 -ehdotuspyyntöön.

Sen lisäksi, että hankekehitystuki antaa hankkeiden toteuttajille mahdollisuuden parantaa ehdotuksiaan, jotta ne voisivat saada innovaatiorahaston rahoitusta tulevaisuudessa, se helpottaa myös muun rahoituksen saatavuutta. Esimerkiksi kaksi EIP:ltä hankekehitystukea saanutta hanketta sisällytettiin yhteistä etua koskevien hankkeiden luetteloon, kaksi muuta sai rahoitusta Breakthrough Energy Catalyst -kumppanuudesta (näistä toinen oli EU–Catalyst-kumppanuudesta rahoitettu Ottana-hanke) ja neljä muuta sai kansallista tukea tai tunnustusta.

3.7 Tietämyksen jakamiseen ja viestintään liittyvät toimet

[15] Ørsted kuitenkin ilmoitti lopettavansa hankkeen tämän kertomuksen julkaisemisen ajankohtana.

Tietämyksen jakaminen on olennainen osa innovaatiorahastoa, koska se tukee innovaatiorahastosta tuettujen teknologioiden ja ratkaisujen toistamista ja nopeampaa markkinoillepääsyä sekä helpottaa palautteen antamista poliittisille päättäjille.

Innovaatiorahasto jatkoi vuonna 2023 tietämyksen jakamista edistävien temaattisten seminaarien järjestämistä, mikä helpotti alakohtaisia keskusteluja ja taitotiedon vaihtoa rahastosta tukea saavien hankkeiden välillä. Vuoden aikana järjestettiin neljä tietämyksen jakamista koskevaa tapahtumaa seuraavista aiheista: hiilidioksidin kuljetus- ja varastointimarkkinoiden luominen yhdessä Verkkojen Eurooppa -välineestä rahoitettavien asiaa koskevien hankkeiden kanssa (30. maaliskuuta), vety (19. syyskuuta), energian varastointi (10. lokakuuta) sekä hiilidioksidin talteenotto- ja varastointiteknologiat (28. marraskuuta järjestetty suljettujen ovien tapahtuma).

Komissio järjesti 19. tammikuuta 2023 yhdessä CINEAn kanssa vuoden 2023 puhtaan teknologian konferenssin innovaatiorahaston puitteissa. Tapahtumaan osallistui poliittisia päättäjiä, sijoittajia, toimialan johtajia ja muita sidosryhmiä, jotka pyrkivät lisäämään julkisten ja yksityisten rahoittajien tietämystä innovaatiorahaston tarjoamista monista liiketoimintamahdollisuuksista. Paikan päälle saapui yhteensä 120 osallistujaa, minkä lisäksi suoratoistolähetystä seurasi noin 2 000 osallistujaa. Tapahtuma tavoitti näin ollen suuren joukon mahdollisia sidosryhmiä ja hakijoita.

Ehdotuspyyntöjen avaamisen jälkeen komissio ja CINEA järjestivät useita seminaareja, joissa esiteltiin ehdotuspyyntöjen sisällöt, annettiin ohjeita hakuprosessista ja vastattiin ehdotuspyyntöjä koskeviin kysymyksiin.

Lisäksi komissio järjesti vuonna 2023 innovaatiorahastoa käsittelevän asiantuntijaryhmän säännölliset kokoukset (29. maaliskuuta ja 6. lokakuuta). Kokousten tarkoituksena oli kerätä jäsenvaltioilta ja toimialan edustajien näkemyksiä innovaatiorahaston täytäntöönpanosta vuoden aikana ja rahaston tulevista suuntaviivoista.

3.8 Synergia muiden rahoitusvälineiden kanssa

Innovaatiorahaston tavoitteena on varmistaa synergia ja yhteensopivuus muiden investointitukivälineiden kanssa, muun muassa mahdolliset alkuvaiheen synergiat innovaatiorahaston ja EU:n tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmien (Horisontti 2020 ja Horisontti Eurooppa) välillä. Synergioiden edistämiseksi toteutettiin vuonna 2023 useita erityistoimia.

Esimerkiksi monissa Horisontti Eurooppa -puiteohjelman vuosien 2023–2024 työohjelman aihealueissa (erityisesti klustereissa 4 ja 5) kannustettiin hakijoita sisällyttämään ehdotuksiinsa liiketoimintastrategian ja toteutettavuustutkimuksen, jotka voisivat myöhemmin tasoittaa tietä rahoituksen hakemiselle innovaatiorahastosta. Vuoden 2023 työohjelman klusteriin 5 sisältyi myös viittä koordinointi- ja tukitoimea koskeva erityinen aihe, jonka tavoitteena on edistää Horisontti-hankkeiden ja innovaatiorahaston välistä synergiaa. Kaikki viisi koordinointi- ja tukitoimea käynnistettiin tammikuussa 2023.

Lisäksi innovaatiorahasto järjesti 8. helmikuuta 2023 eurooppalaisen tutkimuksen ja innovoinnin (T&I) puiteohjelmien ja innovaatiorahaston välisiä synergioita koskevan

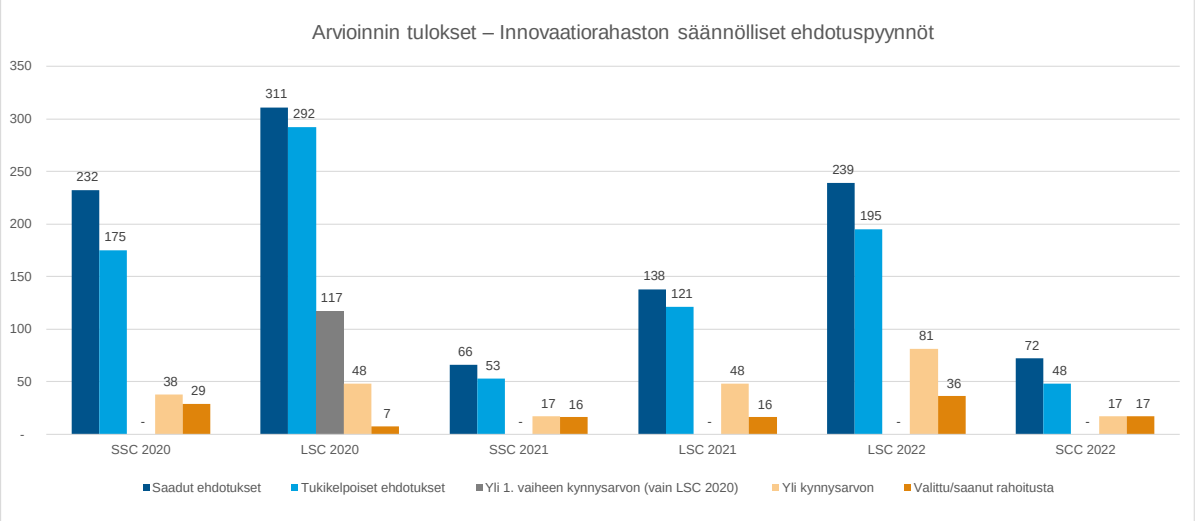
seminaarin. Seminaariin kutsuttiin EU:n T&I-ohjelmista (erityisesti Horisontti 2020:stä) rahoitettujen pitkälle kehitettyjen hankkeiden edustajia kuulemaan innovaatiorahaston tarjoamista rahoitusmahdollisuuksista hankkeissa kehitettyjen teknologioiden käyttöönottamiseksi.

4 INNOVAATIORAHASTON KUMULATIIVISET SAAVUTUKSET VUODEN 2023 LOPPUUN MENNESSÄ

4.1 Yhteenveto säännöllisten ehdotuspyyntöjen tuloksista

Innovaatiorahasto oli vuoden 2023 loppuun mennessä järjestänyt seitsemän säännöllistä ehdotuspyyntöä ja yhden tarjouskilpailumenettelyn. Näiden seurauksena yhteensä 104 hankkeen kanssa oli tehty avustussopimukset, joiden kokonaisarvo oli 3,3 miljardia euroa. Lisäksi oli valittu 17 muuta hanketta, joiden avustussopimusten allekirjoittamista valmisteltiin[16]. Kaikkien ehdotuspyyntöjen tapauksessa saatujen ehdotusten määrä ylitti käytettävissä olevat määrärahat (laajamittaisissa hankkeissa keskimäärin 12-kertaisesti ja pienimuotoisissa hankkeissa 5,3-kertaisesti). Seuraavasta kaaviosta käy kuitenkin ilmi, että pienimuotoisia hankkeita koskeviin ehdotuspyyntöihin saatujen hakemusten määrä väheni ensimmäisen ehdotuspyynnön jälkeen. Syynä tähän voi olla suhteellisen alhainen pääomamenojen enimmäisraja (7,5 miljoonaa euroa) ja se, että tämän kokoiset hankkeet saavat usein kansallista rahoitusta, josta on vähemmän kilpailua ja johon liittyvät hakumenettelyt ovat helpommat.

Kaavio 8: Osallistujien arvioinnin tulokset – Innovaatiorahaston säännölliset ehdotuspyynnöt

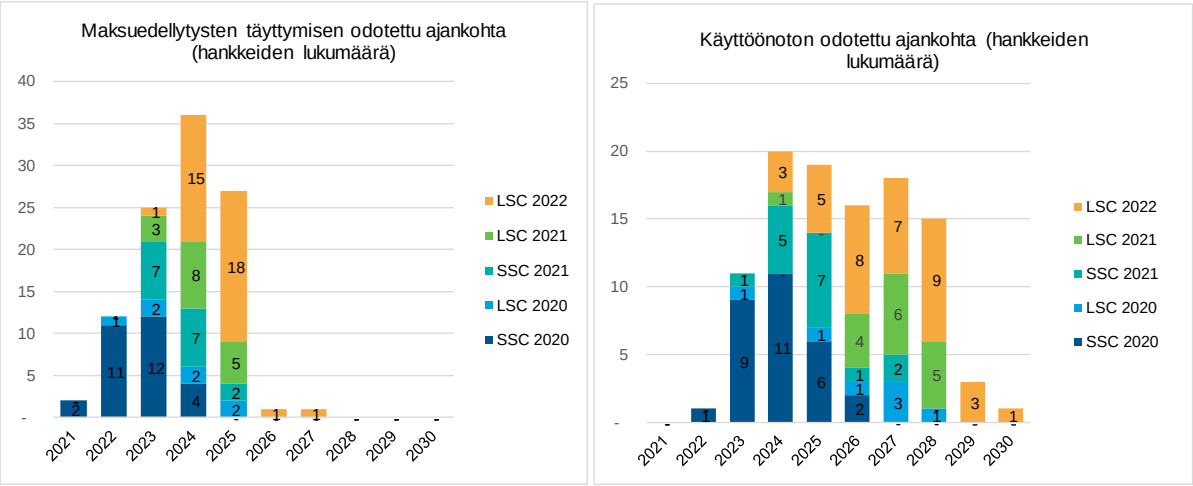

[16] Näille SSC 2022 -ehdotuspyynnön perusteella valituille hankkeille ei ollut vielä myönnetty avustuksia vuoden 2023 loppuun mennessä, joten niitä koskevat tiedot esitetään innovaatiorahaston vuoden 2024 vuosikertomuksessa.

4.2 Hankkeiden valmiusaste, toteutustilanne ja haasteet

Vuoden 2023 lopussa innovaatiorahaston salkussa oli 39 maksuedellytykset täyttävää hanketta ja 12 hanketta, jotka oli jo otettu käyttöön. Laajamittaisissa hankkeissa on tarkoitus saavuttaa maksuedellytysten täyttyminen keskimäärin 20 kuukauden kuluessa avustussopimuksen tekemisestä (mikä on innovaatiorahastoa koskevan delegoidun asetuksen 11 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetun neljän vuoden määräajan puitteissa) ja käynnistää hankkeet 49 kuukauden kuluessa. Pienimuotoisten hankkeiden osalta vastaavat keskiarvot ovat 15 ja 31 kuukautta. Vuoden 2023 loppuun mennessä innovaatiorahastosta oli maksettu avustuksia hankkeille yhteensä 120,9 miljoonaa euroa.

Kaavio 9: Innovaatiorahaston rahoittamien hankkeiden valmiusaste vuoden 2023 lopussa

Valittujen hankkeiden huomattavasta kypsyydestä ja laadukkuudesta huolimatta innovatiivisten teknologioiden kehittämiseen liittyy tiettyjä riskejä, jotka toisinaan toteutuvat täytäntöönpanon aikana. Tämä voi johtaa avustussopimuksen muuttamiseen tai hankkeen lopettamiseen.

Innovaatiorahasto on perustamisensa jälkeen tehnyt muutoksia 45 avustussopimukseen. Lähes 30 prosentissa tapauksista aikataulu oli viivästynyt toimitusketjujen häiriöiden vuoksi. Muita yleisiä syitä muutoksiin ovat lupamenettelyjen viivästyminen, hankekonsortiota koskevat muutokset, rahoituksen varmistamiseen liittyvät haasteet ja muiden kuin olennaisten taloudellisten tai teknisten näkökohtien tarkistukset.

Vuonna 2023 vain kahden hankkeen avustussopimukset purettiin[17]:

- BIOZIN-hanke (valittiin LSC 2020 -ehdotuspyynnössä, sopimus purettiin heinäkuussa 2023). Hankkeen tavoitteena oli kehittää ensimmäinen kaupallisessa mittakaavassa toimiva korvaavien biopolttoaineiden (drop-in biofuels) tuotantolaitos, joka perustuisi

[17] Kummassakaan tapauksessa maksuja ei ollut vielä suoritettu purkamishetkeen mennessä. Maksamattomat varat siirrettiin takaisin innovaatiorahaston talousarvioon.

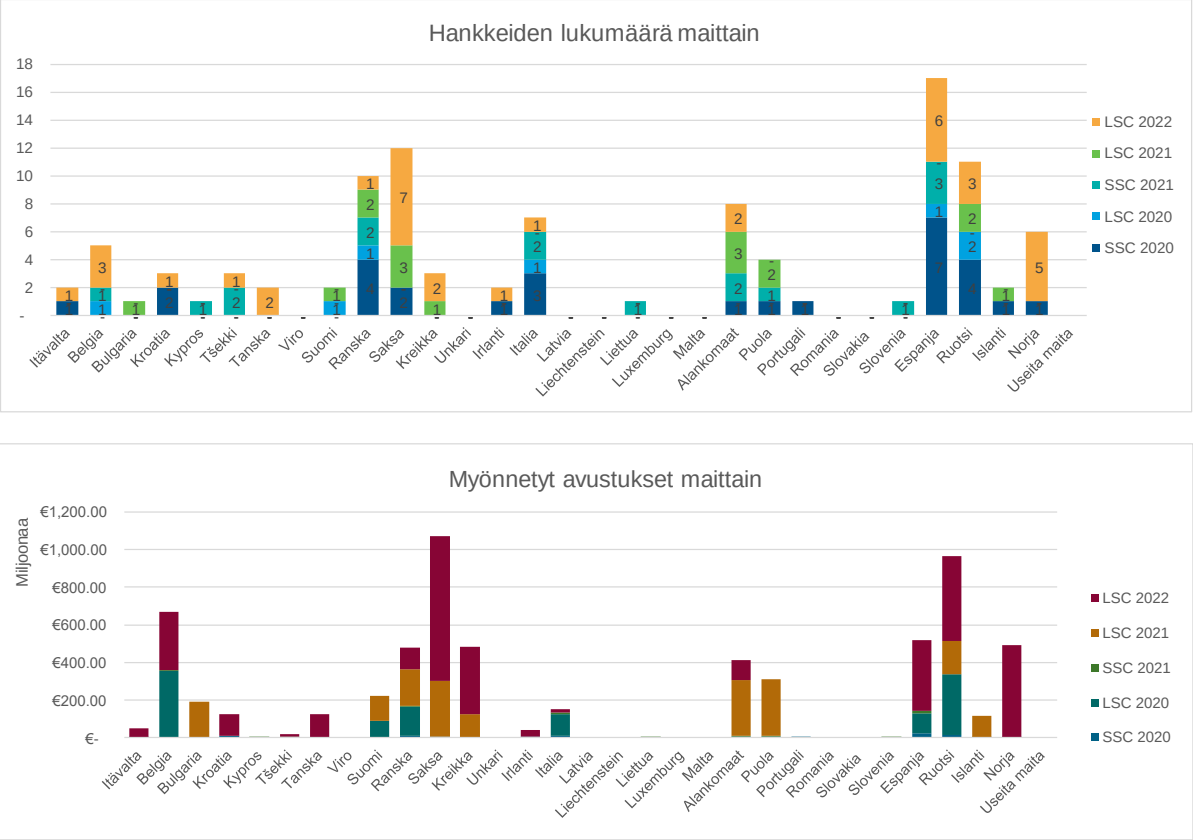
Shellin kehittämään integroituun hydropyrolyysi- ja hydrokonversioteknologiaan (IH^2-teknologia). Hankkeen toteuttaja muutti liiketoimintansa prioriteetteja arvioituaan teknologiaa uudelleen.

- BCP-hanke (valittiin SSC 2020 -ehdotuspyynnössä, sopimus purettiin marraskuussa 2023). Hankkeen tavoitteena oli ottaa talteen ja käyttää uudelleen float-lasin tuotantoprosessissa syntyvää uunien savukaasujen hukkalämpöä. Hankkeessa jäi epäselväksi se, mihin laitokset lopulta sijoitettaisiin.

4.3 Maantieteellinen jakautuminen

Hankkeista 55 prosenttia toteutetaan viidessä maassa: Espanjassa (17 hanketta), Ruotsissa (11), Saksassa (12), Ranskassa (10) ja Alankomaissa (8). Myönnettyjen avustusten määrät jakautuvat kuitenkin toisin: eniten rahoitusta on myönnetty Saksaan (1,07 miljardia euroa), jonka jälkeen tulevat Ruotsi (964 miljoonaa euroa) ja Belgia (670,7 miljoonaa euroa). Itä- ja Keski-Euroopassa toteutetaan edelleen suhteellisen vähän hankkeita.

Kaavio 10: Innovaatiorahaston rahoittamien hankkeiden maantieteellinen jakautuminen[18]

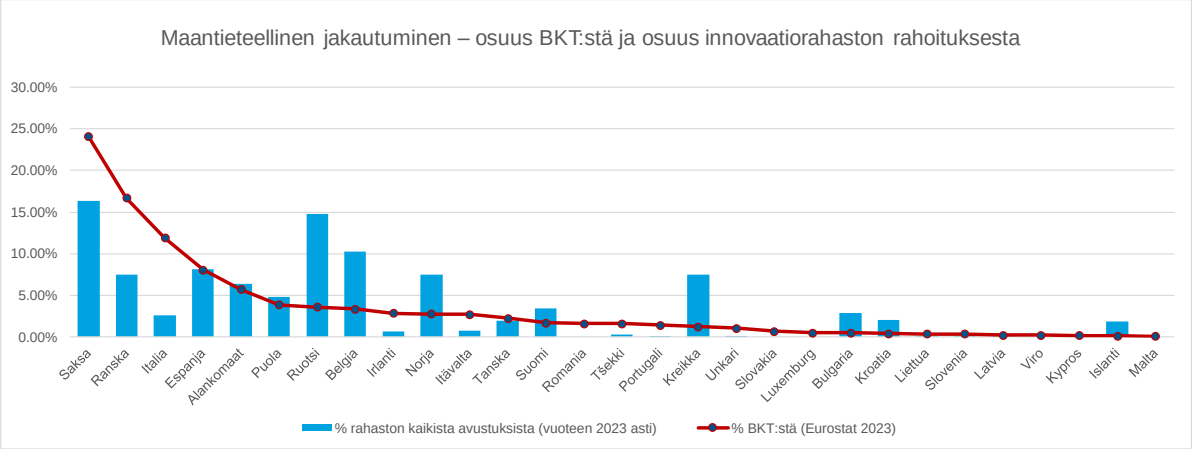

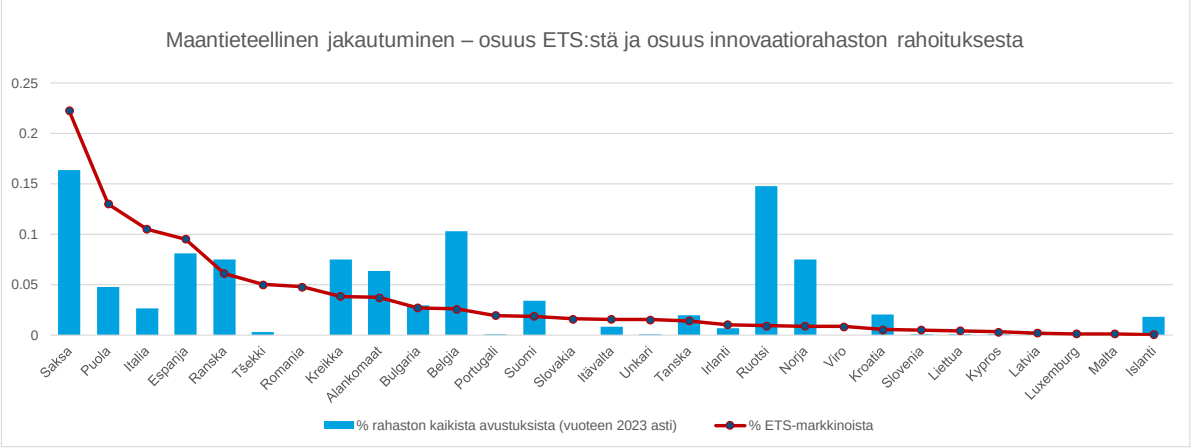
Innovaatiorahaston rahoituksen maantieteellistä jakautumista voidaan arvioida myös tarkastelemalla kunkin maan osuutta unionin BKT:stä ja EU:n päästökauppajärjestelmästä.

[18] Vain hankkeet, joiden kanssa oli tehty avustussopimus vuoden 2023 loppuun mennessä (SSC 2022 -ehdotuspyynnössä valittujen hankkeiden kanssa ei ole vielä tehty avustussopimuksia).

Näin tarkasteltuna sellaiset maat kuin Saksa, Italia, Irlanti ja Itävalta ovat edelleen aliedustettuina näihin maihin myönnetyn rahoituksen määrän osalta.

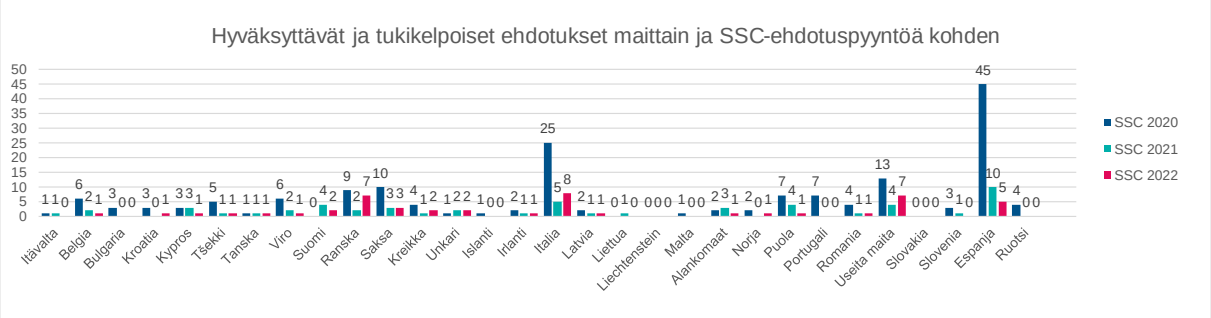
Kaavio 11: Myönnetyt avustukset maittain suhteessa kunkin maan osuuteen unionin BKT:stä ja EU:n päästökauppajärjestelmästä

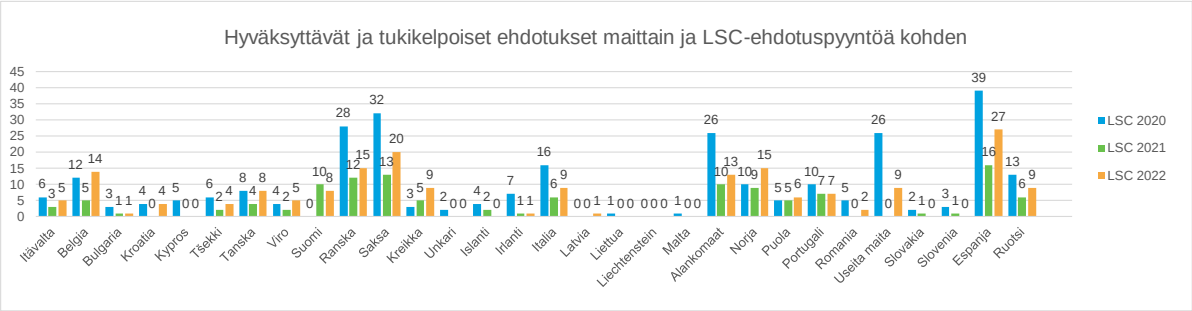

Vaikka tosiasiallista maantieteellistä osallistumista innovaatiorahastoon seurataan tiiviisti, on vielä liian aikaista tehdä johtopäätöksiä siitä, miten maantieteellisesti tasapainoista rahaston täytäntöönpano on ollut. Vuonna 2023 järjestetyssä LSC 2022 -ehdotuspyynnössä valittiin kuusi laajamittaista hanketta viidestä uudesta maasta (Itävalta, Kroatia, Tšekki, Tanska ja Irlanti), ja SSC 2022 -ehdotuspyynnössä valittiin ensimmäiset pienimuotoiset hankkeet Tanskasta, Kreikasta, Unkarista ja Latviasta.

Kaavio 12: Hyväksyttävät ja tukikelpoiset ehdotukset maittain ja ehdotuspyynnöittäin

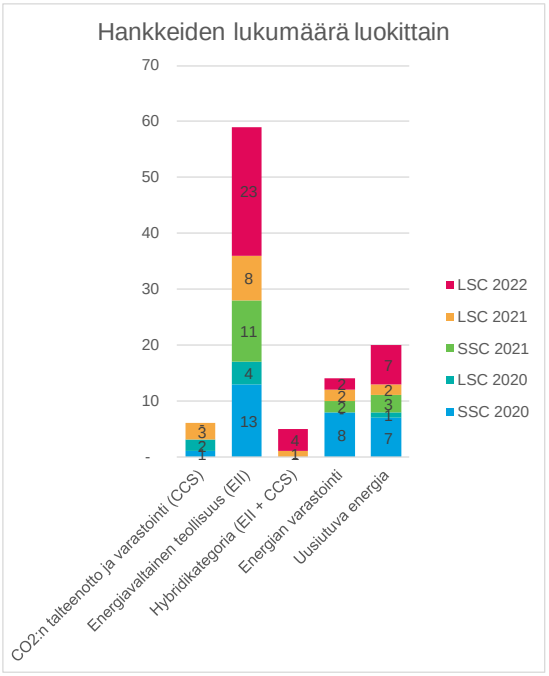
Koska joillakin jäsenvaltioilla on vähemmän hakemuksia ja vähemmän rahoitettuja hankkeita (kuten edellä olevasta kaaviosta käy ilmi), innovaatiorahasto edistää useita aloitteita, joilla autetaan jäsenvaltioita parantamaan hankehakemusten laatua ja pyritään siten parantamaan maantieteellistä tasapainoa. Näihin kuuluvat muun muassa hankekehitystuki, erityinen tekninen apu jäsenvaltioille, joiden tosiasiallinen osallistuminen on vähäistä, ja kansallisille yhteyspisteille suunnatut koulutustilaisuudet.

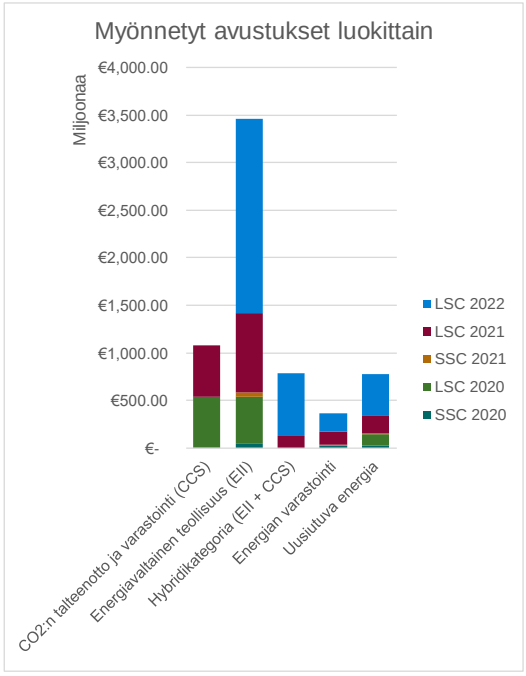
Innovaatiorahasto tarjoaa hankekehitystukea ja koulutustilaisuuksia kansallisille yhteyspisteille maantieteellisen tasapainon saavuttamiseksi kaikkialla Euroopassa. Kuten edellä olevasta kaaviosta käy ilmi, tämän tavoitteen saavuttaminen on kuitenkin osoittautunut haastavaksi, kun tarkastellaan saatujen hakemusten ja rahoitettujen hankkeiden määrää. Siksi innovaatiorahastoa koskevaa delegoitua asetusta tarkistettiin siten, että siihen sisällytettiin tekninen apu jäsenvaltioille, joiden tosiasiallinen osallistuminen on vähäistä. Tällä pyritään vahvistamaan tiettyjen jäsenvaltioiden valmiuksia tukea hakijoita alueellaan tarvearviointien avulla ja toteuttamalla ratkaisuja puutteiden korjaamiseksi.

4.4 Tuetut alat

Innovaatiorahasto jakaa rahoitettavat hankkeet seuraaviin neljään pääkategoriaan: i) hiilidioksidin talteenotto ja geologinen varastointi (CCS), ii) energiavaltaiset teollisuudenalat (EII), iii) energian varastointi ja iv) uusiutuva energia. Hankkeet voidaan luokitella myös viidenteen hybridikategoriaan, joka on tarkoitettu hiilidioksidin talteenottoteknologioita ja teollisuuden hiilestä irtautumista edistäviä toimia yhdistäville hankkeille. Vuoden 2023 lopussa useimmat tukea saaneet hankkeet kuuluivat EII-kategoriaan. Näiden 59 hankkeen osuus kaikista myönnetyistä avustuksista oli 53 prosenttia.

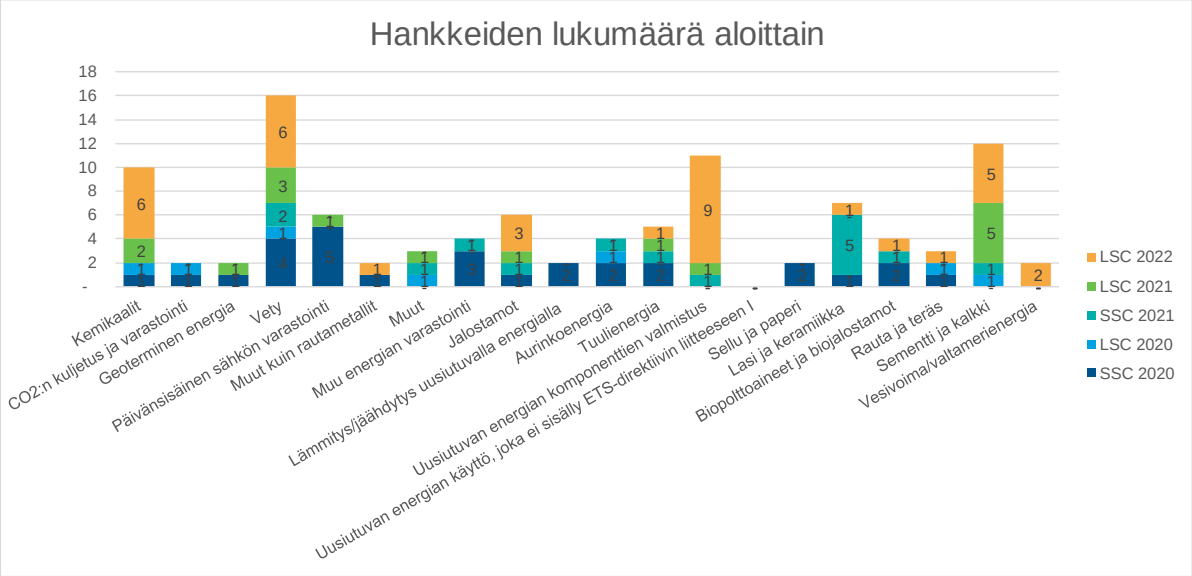
Kaavio 13: Esimerkkejä rahoitetuista hankkeista

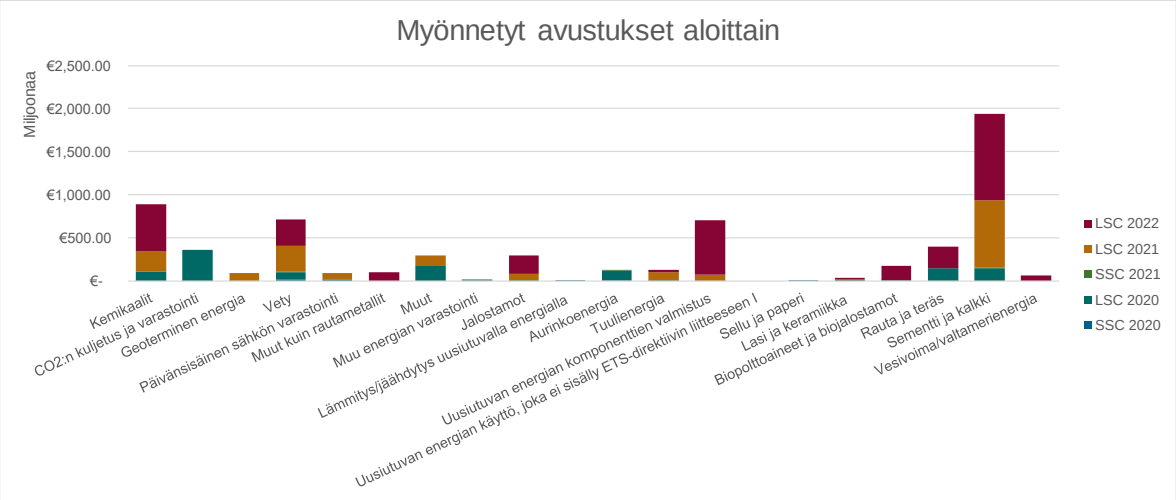

Innovaatiorahasto on rahoittanut eniten hankkeita seuraavilla aloilla: vety (16 hanketta), sementti ja kalkki (12), uusiutuvan energian komponenttien valmistus (11) ja kemikaalit (10). Eniten rahoitustukea (1,9 miljardia euroa) on myönnetty sementti- ja kalkkialalle. Ala vaatii paljon rahoitusta, koska se on edelleen erittäin riippuvainen CCS-teknologioista hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi.

Kaavio 14: Rahoitettujen hankkeiden alat

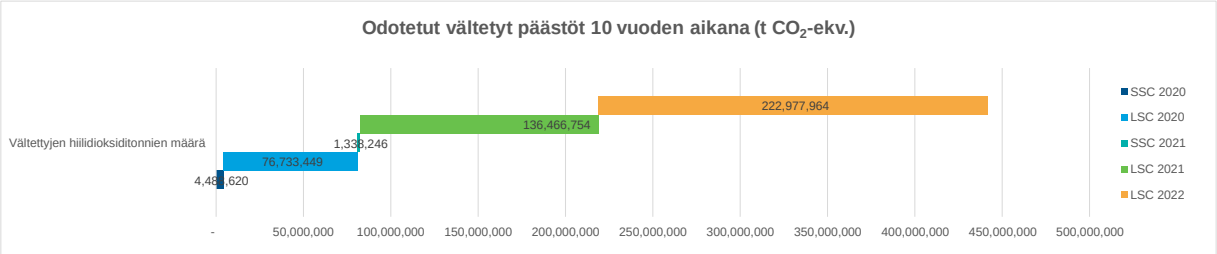

4.5 Vältetyt kasvihuonekaasupäästöt

Vuonna 2023 innovaatiorahaston salkussa olleiden 104 hankkeen odotetaan auttavan välttämään yhteensä 442 miljoonan hiilidioksidiekvivalenttitonnin päästöt hankkeiden kymmenen ensimmäisen toimintavuoden aikana. Tämä vastaa keskimäärin 68 euron avustustukea vältettyä hiilidioksidiekvivalenttitonnia kohti.

Kaavio 15: Odotetut vältetyt päästöt kymmenen ensimmäisen toimintavuoden aikana

5 PÄÄTELMÄT

Innovaatiorahastosta on tullut keskeinen väline pyrittäessä saavuttamaan ilmastoneutraalius EU:ssa vuoteen 2050 mennessä, koska se tukee nettonollatavoitetta, innovatiivisten teknologioiden kehittämistä ja EU:n politiikkatavoitteiden saavuttamista. Vuoden 2023 loppuun mennessä innovaatiorahastosta oli myönnetty avustustukea lähes 6,5 miljardia euroa 104 hankkeelle 20 toimialalla. Näiden hankkeiden odotetaan auttavan välttämään 442 miljoonan hiilidioksidiekvivalenttitonnin päästöt hankkeiden kymmenen ensimmäisen toimintavuoden aikana. Tämä vastaa noin 14:ää prosenttia EU:n kasvihuonekaasujen kokonaispäästöistä vuonna 2022.

Innovaatiorahaston laaja-alaisia hankkeita koskeviin ehdotuspyyntöihin kohdistuu jatkuvasti ylikysyntää sekä saatujen ehdotusten määrän että myönteisesti arvioitujen ehdotusten määrän mukaan tarkasteltuna (viimeksi mainittujen osalta keskimäärin 3,25-kertaisesti). Tämä osoittaa, että Euroopan markkinoilla on suurta kiinnostusta rahastoa kohtaan, mikä puolestaan takaa hankkeiden välisen kilpailun korkean tason. Se osoittaa kuitenkin myös, että EU:n tasolla tarvitaan kipeästi tämän tyyppistä rahoitusta vihreän siirtymän nopeuttamiseksi. Myös LSC 2022 -ehdotuspyyntö on ollut menestys: hakemuksia saatiin 239 kappaletta, joista 81 ylitti arvioinnin kynnysarvot. Avustusta myönnettiin lopulta 36 hankkeelle. Tämän ehdotuspyynnön järjestäminen neljään eri aihealueeseen osoittautui hyväksi ratkaisuksi hankkeiden välisen kilpailun kannalta, ja siksi se toistettiin IF23-ehdotuspyynnössä. Myös IF23:n kaikkiin neljään aihealueeseen kohdistui ylikysyntää.

Kiinnostus pienimuotoisia ehdotuspyyntöjä kohtaan on kuitenkin ollut odotettua vähäisempää. Syynä tähän voi olla alhainen pääomamenojen enimmäisraja (7,5 miljoonaa euroa) ja se, että tämän kokoiset hankkeet saavat usein kansallista rahoitusta, josta on vähemmän kilpailua ja johon liittyvät hakumenettelyt ovat helpommat. Tästä syystä IF23-ehdotuspyyntöön sisällytettiin aihealueita kolmelle eri hankekoolle (laajamittaiset, keskisuuret ja pienimuotoiset hankkeet). Lisäksi pienimuotoisten hankkeiden pääomamenojen enimmäisrajaa korotettiin 20 miljoonaan euroon.

Innovaatiorahasto otti vuonna 2023 onnistuneesti käyttöön uusia jakomekanismeja ja pystyi ennätysajassa toteuttamaan tarjouskilpailumenettelyn, jolla tuettiin RFNBO-vedyn tuottajia Euroopan talousalueella. Lisäksi jäsenvaltioille annettiin mahdollisuus kanavoida rahoitusta ”huutokaupat palveluna” -mekanismin kautta, mikä helpotti valtiontukien hyväksymistä. Innovaatiorahasto myös yhdistää rahoitusta muiden EU:n välineiden kanssa EU–Catalyst-kumppanuuden kautta. Tämän ansiosta tietyt hankkeet voivat saada Euroopan investointipankin riskipääomarahoitusta InvestEU-ohjelman puitteissa.

Vuoden 2022 ehdotuspyyntöjen myötä innovaatiorahaston maantieteellinen tasapaino parantui, kun rahastosta myönnettiin avustuksia myös useissa uusissa maissa toteutettaville hankkeille. Lisäksi innovaatiorahastoa koskevaa delegoitua asetusta tarkistettiin siten, että siihen sisällytettiin tekninen apu jäsenvaltioille, joiden tosiasiallinen osallistuminen on vähäistä. Tiettyjen jäsenvaltioiden valmiuksia tukea alueensa hakijoita pyritään näin vahvistamaan tarvearviointien avulla ja toteuttamalla ratkaisuja puutteiden korjaamiseksi.

Euroopan investointipankin toteuttama hankekehitystukiohjelma käynnistyi vuonna 2021. Vuoden 2023 lopussa ohjelman puitteissa autettiin edelleen 17:ää hanketta hienosäätämään suunnitelmiaan, jotta ne saavuttaisivat riittävän valmiusasteen rahoituksen hakemiseksi ja saamiseksi. Avun ansiosta viisi hanketta jätti hakemuksensa uudelleen ja tuli valituksi innovaatiorahaston tuensaajiksi.

Vuoden aikana innovaatiorahasto täytti tiedon jakamista ja valmiuksien kehittämistä koskevan tehtävänsä muun muassa pyrkimällä luomaan synergioita muiden EU:n rahoituslähteiden kanssa, järjestämällä tiedotustilaisuuksia ehdotuspyynnöistä ja toteuttamalla tietämyksen jakamista koskevia tapahtumia tuettujen hankkeiden ja tärkeimpien alakohtaisten sidosryhmien välillä ja ottamalla käyttöön helppokäyttöisiä tietovälineitä uusien hakemusten tekemisen helpottamiseksi. Lisäksi innovaatiorahasto yksinkertaisti hakumenettelyjään. Vuonna 2023 asiaankuuluvien kustannusten laskentamenetelmää yksinkertaistettiin vähentämällä käytettävissä olevien menetelmien määrää kolmesta kahteen (ns. ”tasoitetut kustannukset” -menetelmä jätettiin pois) ja vahvistamalla oletusmenetelmäksi ”ei viitelaitosta”. Huutokauppojen kehittäminen vuoden 2023 aikana auttoi myös ottamaan käyttöön hakijoiden hallinnollista taakkaa vähentäviä avustusten myöntämismekanismeja.

Innovaatiorahasto jatkaa työtään vuonna 2024 valitsemalla IF23-ehdotuspyynnön tuensaajat ja järjestämällä IF23-huutokaupan. Lisäksi se jatkaa ”huutokaupat palveluna” -mekanismin kehittämistä, jotta jäsenvaltioilla olisi mahdollisuus myöntää lisämäärärahoja sen välineisiin. Rahasto toimii jatkossakin keskeisenä välineenä, jolla vastataan kiireellisiin poliittisiin tarpeisiin. Samalla se aikoo helpottaa hakemusten rahoittamista yksinkertaistamalla ja nopeuttamalla varojen käyttöönottoa.